

Strandgaper of Mya arenaria L.
Boven rechterklep, onder linkerklep.
Duidelijk is daarin de diepe bocht
van de mantellijn te zien. In deze
klep bovendien het lepelvormig uit-
steeksel, chondrofoor genaamd, ge-
vormd door vergroeide cardinale
tanden. Dit uitsteeksel past onder
de top van de rechterklep.

STRANDGAPER

MYA ARENARIA L.

De strandgaper, *Mya arenaria* L., is aan onze kusten wel het grootste tweekleppige weekdier, dat we kennen. Hij bereikt dikwijls een lengte van 12 cm, zelden tot 15 cm. De hoogte bedraagt iets meer dan de helft van de lengte, waardoor een enigszins ellipsachtige vorm ontstaat, die echter aan de achterrand wat spitsier uitloopt dan aan de voorrand.

De sculptuur van de schelp bestaat uit onregelmatige concentrische groeilijnen, die hoewel duidelijk zichtbaar geen ruw oppervlak bewerkstelligen. De kleur is vuilwit met viekkerig geelbruin. Het periostracum, dat overigens zeer dun is, heeft een grijsachtig tot strogele kleur.

Bezien we een doublet, dan blijkt zoals de naam van het dier al doet veronderstellen, dat de schelp gaapt en wel vooral aan de puntige achterrand. De daardoor ontstane opening biedt een goede gelegenheid voor het doorlaten van de siphobuizen. Deze worden bij de strandgaper samen omgeven door een afzonderlijk vlies, hetgeen de indruk geeft, dat er slechts sprake is van één sifho. In werkelijkheid heeft die buis twee kanalen, de in- en uitstroombuis of branchiale en anale sifho. Aan deze merkwaardige sifhovorm heeft de strandgaper in Amerika zijn bijnamen long-necked clam en steamer te danken.

De sifho's zijn zeer lang, zelfs enkele malen langer dan de schelp. Dit hangt ten nauwste samen met de leefwijze van de strandgaper. Reeds zodra het jonge dier na het larvale stadium de bodem heeft bereikt, begint hij zich in te graven. Aanvankelijk verankert hij zich nog met byssusdraden aan de zandkorrels. Spoedig echter worden die weer afgestoten. De groeiende strandgaper begeeft zich steeds dieper in het zand of het slik. Dit brengt mee, dat hij zijn sifho's steeds verder moet uitrekken om het uiteinde daarvan, dat met een krans van tasters is bezet, tot in het zeewater te kunnen laten reiken. Er bestaat voor de strandgaper geen bezwaar om tot 30 cm diep te graven.

Enemaal ingegraven zal de strandgaper zich niet meer verplaatsen. In tegenstelling tot andere graafmollusken is zijn voet weinig ontwikkeld. Hierdoor zal hij zich slechts met de grootste moeite weer kunnen ingraven, wanneer hij onverhoopt

uit zijn veilige woonplaats zou worden verwijderd. Daaraan zal hij in de natuur vrijwel nooit meer toekomen. Voordien zullen krabben of andere predatoren zich wel al over de hulpeloze en kwetsbare mya hebben ontfemd.

Het gebied waar de strandgaper kan leven is beperkt. Een eerste vereiste is een zand- of slikbodem. De honkvastheid vraagt ten behoeve van voldoende planktonaanvoer een min of meer continue waterstroom, zoals wij in de Waddenzee en de Zeeuwse wateren kennen. In het algemeen verblijft deze tweekleppige in ondiepe wateren, hoewel ook wel tot op enkele tientallen meters diepte en voorts dicht bij de kusten. Het is zelfs geen bezwaar, wanneer de zand- of slikbodem bij laag water droog valt. De strandgaper trekt dan zijn siphon terug. De gang, waardoor de siphon naar buiten stak, heeft hij met een slijmlaag bekleed, zodat deze niet kan instorten. Het drooggevalen gebied verraadt door de vele openingen de aanwezigheid van de strandgapers. Dit is goed te zien in Yerseke bij het beroemde sluisje.

Strandgapers leven in grote groepen bij elkaar. Boven de oudere en dus dieper levende exemplaren bevinden zich vaak jongere. De siphons van de oudere gaan tussen de jongeren door. De veelheid van exemplaren op een klein gebied laat indien door een of andere oorzaak een massale sterfte optreedt, kerkhoven zien, zoals blijkt uit het voorgaande artikel onlangs op Ameland is geconstateerd.

Mya arenaria L. heeft een zeer groot verspreidingsgebied. Hij komt voor in alle koudere zeeën van het noordelijk halfrond, globaal tussen de 60e en 35e breedtegraad. Dit betekent voor de Atlantische Oceaan en aangrenzende zeeën van Noord-Noorwegen (golfstroom) tot Frankrijk met uitzondering van het oostelijke deel van de Oostzee, die aldaar nogal zoet is, en aan de andere zijde van Labrador tot Noord-Carolina. Verder eveneens in de Grote Oceaan, hoewel ook door de mens naar de westkust van de Verenigde Staten overgebracht, van Alaska tot Noord-Californië en van Kamsjatka tot Japan. Hij is niet erg gevoelig voor een wisselend zoutgehalte. De strandgaper wordt in sommige delen van de wereld, vooral in Amerika veel gegeten. Hij maakt deel uit van allerlei gerechten en is zelfs in diepvries te verkrijgen. Gedurende de beide wereldoorlogen vormde hij ook in Europa op verschillende plaatsen een welkome aanvulling van het voedseltekort, maar een blijvende plaats in het Europese voedselpakket heeft de strandgaper zich in het algemeen toch niet kunnen veroveren. Tengevolge van de watervervuiling, ten opzichte waarvan de strandgaper nogal tolerant is, is de consumptie niet altijd ongevaarlijk. Door de grote aantallen exemplaren bij elkaar is de strandgaper gemakkelijk te oogsten. Op sommige plaatsen aan de kust van Amerika zou men beter kunnen spreken van roeien. Daar wordt zelfs gebruik gemaakt van een soort aardappelrooimachine, die op drooggevalen gronden met een tractor wordt voortgetrokken. In 1935 werden aan de oostkust van de V.S. ruim 5.000.000 kg strandgapers gevangen, die ongeveer 1.750.000 kg vlees leverden.

Mya arenaria L. behoort tot het geslacht *Mya*, deel uitmakende van de familie Myidae. Het geslacht *Mya* is arm aan soorten. Behalve onze strandgaper genieten nog bekendheid de afgeknotte gaper, *Mya truncata* L. en *Mya japonica* Jay. De eerste verschilt van de strandgaper door zijn geringere grootte, ongeveer 7 cm, en de duidelijk afgeknotte achterzijde van de schelp. *Mya japonica* Jay heeft een veel ruwer en dikker periostracum, maar komt overigens het meest overeen met *Mya arenaria* L. Ook deze beide soorten worden veel gegeten. De Japanse soort vooral aan de kust van China en de afgeknotte gaper op Groenland.

W. F.